

PROGRAMY PRAC NA WYKONANIE PRAC KONSERWATORSKICH NA TERENIE ZABYTKU P.N. REDUTA RASZYŃSKA

Przedmiot opracowania:

- I. Remont i odnowienie figurki Matki Bożej Niepokalanie Poczętej wraz z ogrodzeniem miejsca pamięci,
- II. Remont płyty na mogile wraz z remontem ogrodzenia miejsca pamięci,
- III. Remont kapliczki przydrożnej stanowiącej miejsce pamięci Cypriana Godebskiego – Pułkownika Wojsk Polskich w bitwie pod Raszynem 1809 r. wraz z ogrodzeniem miejsca pamięci,
- IV. Zagospodarowanie zieleni znajdującej się w ogrodzeniu bezpośrednio przylegającej do figurki, mogiły oraz kapliczki.

Autorzy opracowania:

Michał Mojecki

Antoni Ciężkowski

I. Remont i odnowienie figurki Matki Bożej Niepokalanie Poczętej wraz z ogrodzeniem miejsca pamięci

1. OPIS PRZEDMIOTU

19 kwietnia 1809 r. w miejscowości Raszyn i jej okolicach doszło do bitwy – starcia polskich jednostek dowodzonych przez Księcia Józefa Poniatowskiego z korpusem austriackim pod wodzą arcyksięcia Ferdynanda d’Este.

W 19 rocznicę bitwy przypadającą w 1828 r. ówczesny proboszcz parafii św. Szczepana Antoni Zieleniewski ufundował kamienną figurę Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej. Ustawiono ją na skraju reduty przy Nowym Trakcie dziś noszącym nazwę Alei Krakowskiej. Na cokole barokowej rzeźby umieszczono modlitwę w intencji poległych żołnierzy. Miejsce pamięci otoczył kuty, metalowy płotek.

Kamienna figura Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej ustawiona jest na cokole, który składa się z podstawy, bazy, trzonu oraz zwieńczenia. Na trzonie cokołu, we wnęce umieszczona jest kamienna tablica z tekstem modlitwy.

Poszczególne elementy składowe kompozycji architektoniczno – rzeźbiarskiej wykonane zostały z piaskowca, prawdopodobnie szydłowieckiego.

Na powierzchni elementów kamiennych występują ciemno – szare nawarstwienia charakterystyczne dla piaskowca. Powierzchnie rzeźby oraz cokołu, które są silnie obmywane przez deszcz posiadają chropowatą, nierówną strukturę. Powierzchnie słabo obmywane lub osłonięte przed deszczem (fałdy sukni, dolne partie zwieńczenia cokołu) pokryte są czarnymi nawarstwieniami pochodzenia atmosferycznego, szczelnie przylegającymi do podłoża. Na powierzchni cokołu widoczny jest proces destrukcji przypowierzchniowych warstw kamienia.

Płyta inskrypcyjna z centralnej części cokołu posiada pęknięcie biegnące wzdłuż jej wysokości. Na powierzchni widoczny jest proces destrukcji powodowany wyłukiwaniem lepiscza z warstwy przypowierzchniowej kamienia.

Kompozycja architektoniczno – rzeźbiarska otoczona jest metalowym ogrodzeniem z furtką od frontu. Od furtki w kierunku cokołu prowadzą trzy betonowe stopnie schodów. Metalowe elementy ogrodzenia osadzone zostały na stałe w betonowym cokole. Cokół ogrodzenia

oprócz części od frontu prawie całkowicie zagłębiony jest w ziemi. Metalowe ogrodzenie pokryte jest częściowo produktami korozji oraz widoczne jest złuszczenie się warstwy czarnej farby. Kilka elementów ogrodzenia uległo nieznacznej deformacji. Prawdopodobnie w wyniku destrukcji betonowego cokołu występują obecnie trudności z otwarciem metalowej furtki.

Wewnątrz ogrodzenia, po obu stronach cokołu występują nasadzenia w postaci dwóch wysokich krzewów - cyprysów, natomiast od frontu płożące się jałowce.

2. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO - RESTAURATORSKICH

Przed rozpoczęciem prac należy stwierdzić, że warunkiem skuteczności i poprawności ich przeprowadzenia jest możliwość wykonania demontażu kompozycji architektoniczno – rzeźbiarskiej oraz przewiezienie poszczególnych elementów składowych do pracowni konserwatorskiej.

Stabilne warunki pracy wpłyną na prawidłowe przeprowadzenie zabiegów konserwatorskich oraz przede wszystkim na ich trwałość w czasie.

Z uwagi na ograniczoną ilość miejsca wokół cokołu, nachylenie wzniesienia jak również występującą roślinność ustawienie rusztowania niezbędnego do prowadzenia prac konserwatorskich przy figurze i cokole stanowiłoby pewien problem.

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej ilustrującej stan zachowania kompozycji architektoniczno – rzeźbiarskiej wraz z metalowym ogrodzeniem przed rozpoczęciem prac konserwatorskich.
2. Dokumentacja fotograficzna, opisowa i rysunkowa prowadzona będzie na każdym etapie prac oraz po ich zakończeniu.
3. Przygotowanie oraz przeprowadzenie demontażu poszczególnych elementów kamiennych.
Demontaż dotyczyć będzie: figury Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej, zwieńczenia trzonu, trzonu wraz z płytą inskrypcyjną, bazą oraz podstawą bazy cokołu.
4. Elementy kamienne przewiezione zostaną do pracowni konserwatorskiej.
5. Wykonanie prób demontażu płyty inskrypcyjnej z wnętrza trzonu cokołu.
Jeśli wystąpi problem z demontażem , płyta na czas prowadzenia prac pozostanie we wnętrzu.

6. Wykonanie prób fizyko – chemicznych mających na celu oczyszczenie powierzchni kamiennych z wtórnych nawarstwień pochodzenia atmosferycznego.
7. Wybór właściwej metody oczyszczania dokonany zostanie na podstawie przeprowadzonych prób.
8. Przeprowadzenie zabiegów oczyszczania powierzchni kamiennych z wtórnych nawarstwień pochodzenia atmosferycznego.
9. Mechaniczne usunięcie wtórnych pozostałości w postaci zapraw mineralnych z powierzchni kamiennych.
10. Przeprowadzenie zabiegów dezynfekcji powierzchni kamiennych w celu zlikwidowania środowiska mikrobiologicznie czynnego.
11. Przeprowadzenie zabiegu odsolenia elementów kamiennych metodą migracji soli do rozszerzonego środowiska (należy usunąć szkodliwe sole zalegające w warstwie przypowierzchniowej kamienia. Powodują destrukcję warstwy przypowierzchniowej).
12. Powyższe zabiegi konserwatorskie dotyczyć będą równocześnie kamiennej płyty inskrypcyjnej z trzonu cokołu.
13. Wykonanie uzupełnień brakującej formy architektoniczno - rzeźbiarskiej oraz opracowanie ich powierzchni pod względem estetycznym.
14. Scalenie kolorystyczne wtórnie uzupełnionych fragmentów z oryginalną powierzchnią kamienną.
15. Wykonanie zabiegu hydrofobizacji powierzchni kamiennych w celu zabezpieczenia przed szkodliwym oddziaływaniem czynników atmosferycznych.
16. Po wykonaniu prac związanych z uporządkowaniem terenu wewnątrz ogrodzenia oraz dotyczących metalowego ogrodzenia nastąpi przewiezienie elementów kamiennych i ponowny montaż cokołu wraz z figurą na betonowej podmurówce.

Równocześnie z pracami konserwatorskimi przy elementach kamiennych prowadzone będą prace w części wewnętrznej ogrodzenia jak również przy samym metalowym ogrodzeniu.

Demontaż kompozycji pozwoli określić stan zachowania betonowej podmurówki, na której posadowione są el. kamienne.

1. Określenie stanu zachowania podmurówki – fundamentu, na którym posadowiony jest cokół wraz z rzeźbą.

Jeśli wystąpi konieczność interwencji w strukturę podmurówki należy przeprowadzić niezbędne prace wzmacniające i uzupełniające.

2. Wypoziomowanie betonowych stopni schodów prowadzących od furtki do kamiennego cokołu.

Można rozważyć wymianę stopni betonowych na stopnie wykonane z naturalnego kamienia.

3. Odkopanie betonowego cokołu, w którym osadzone są metalowe elementy ogrodzenia.

Wzmocnienie spękań oraz wykonanie uzupełnień ubytków wierzchniej warstwy cokołu.

4. Uporządkowanie wewnętrznego terenu oraz przeprowadzenie zabiegów pielęgnacyjnych dotyczących krzewów – cyprysów oraz płożących się jałowców.

5. Oczyszczenie powierzchni metalowych elementów ogrodzenia z produktów korozji oraz z fragmentów tłuszczącej się czarnej farby.

6. Prostowanie kilku zdeformowanych el. metalowego ogrodzenia.

7. Przywrócenie prawidłowego działania furtki, usytuowanej od frontu.

8. Zabezpieczenie powierzchni metalowych powłoką antykorozyjną.

9. Nałożenie warstwy podkładowej oraz właściwej – wierzchniej na powierzchnię metalowych elementów ogrodzenia.

10. Uporządkowanie terenu ziemnego wewnątrz ogrodzenia.

Można zaproponować usunięcie warstwy ziemi, przygotowanie podłoża oraz wysypanie warstwy tłuczni kamiennego o odpowiedniej gradacji i kolorystyce.

Powyższe działanie ograniczy wyrastanie przypadkowej roślinności oraz wyeliminuje konieczność okresowego, skomplikowanego strzyżenia trawy wewnątrz ogrodzenia

II. Remont płyty na mogile wraz z remontem ogrodzenia miejsca pamięci

1. OPIS PRZEDMIOTU

Z tyłu za figurą Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej, wewnątrz ogrodzenia znajduje się metalowy krzyż oraz płyta granitowa z napisem. Płyta zagłębiona jest częściowo w ziemi.

Na powierzchni wykuty jest tekst:

POLEGŁYM W BITWIE RASZYŃSKIEJ W 1809r.

HARCERZE HUFCA OCHOTA 1959R.

Miejsce pamięci otoczone jest metalowym ogrodzeniem. Słupki ogrodzenia osadzone zostały w betonowym cokole. Na wprost krzyża i płyty usytuowana jest furтка.

Na powierzchni metalowych elementów ogrodzenia widoczne są ślady korozji oraz liczne przetarcia i złuszczenia czarnej farby.

Trudno jednoznacznie ocenić stan zachowania cokołu, w którym osadzono słupki ogrodzenia. Cokół jest prawie całkowicie zgłębiony w ziemi.

Krzyż wykonany jest z metalu. W miejscu skrzyżowania ramion występują elementy dekoracyjne w postaci esowato wygiętych prętów a poniżej podstawka pod znicz.

Po środku wewnętrznej przestrzeni zagłębiona jest w ziemi granitowa płyta z tekstem wykutym wgłębnie.

Obecnie na powierzchni płyty, na granicy styku z ziemią widoczne powierzchniowe zabrudzenia i zacieki. We wnętrzu liter występują zabrudzenia i prawdopodobnie resztki farby, którą były pomalowane.

Płytko wykuty napis w połączeniu z kolorystyką granitowej płyty powoduje, że tekst staje się nieczytelny.

Wewnętrzna przestrzeń porasta trawa, która jest jednak trudna do właściwej pielęgnacji z uwagi na duże nasłonecznienie w okresie letnim.

2. PROGRAM PRAC KOSERWATORSKICH

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej stanu zachowania miejsca pamięci.
2. Odkopanie betonowego cokołu.
3. Wzmocnienie, uzupełnienie i zabezpieczenie wierzchniej, betonowej warstwy cokołu.

4. Oczyszczenie metalowych elementów ogrodzenia i krzyża z produktów korozji oraz łuszczącej się farby. Wykorzystanie metod fizyko-chemicznych.
5. Przygotowanie podłoża, naniesienie podkładu oraz właściwej warstwy wierzchniej na metalowe elementy ogrodzenia i krzyż.
6. Oczyszczenie powierzchni granitowej płyty z zabrudzeń i nacieków
7. Uczytelnienie tekstu inskrypcji poprzez pomalowanie wewnętrznych krawędzi liter czarną farbą.
8. Zabezpieczenie powierzchni granitowej płyty mikro woskiem .
9. Uporządkowanie wewnętrznej przestrzeni poprzez wybranie ziemi, nałożenie warstwy izolacyjnej, oraz wysypaniu tłucznia kamiennego o odpowiedniej granulacji i kolorystyce.

Opracował: Michał Mojecki, nr uprawnień 7906

.....

III. Remont kapliczki przydrożnej stanowiącej miejsce pamięci Cypriana Godebskiego – Pułkownika Wojsk Polskich w bitwie pod Raszynem 1809 r. wraz z ogrodzeniem miejsca pamięci

1. OPIS PRZEDMIOTU

W centrum Raszyna, koło posesji przy ulicy Godebskiego 17c stoi zabytkowa kapliczka. Ponoć w tym miejscu skonał kilkakrotnie ranny w czasie bitwy, bohaterski pułkownik Cyprian Godebski. Na cokole znajduje się tablica pamiątkowa z 1929 r. Obecna kapliczka nawiązuje prawdopodobnie swoim kształtem do pierwotnej formy. Użyte materiały świadczą o niezbyt odległym czasie jej odnowienia.

Na prostokątnej betonowej podstawie posadowiony jest cylindryczny trzon wykonany z szarej betonowej cegły. Pomiędzy cegłami występuje wgłębna fuga. Po środku trzonu, od frontu wmurowana jest kamienna tablica inskrypcyjna z 1929 r. z piaskowca. Trzon zwieńczony jest okrągłą nakrywą wykonaną z piaskowca. Na nakrywie umieszczona jest forma architektoniczna z czterema otworami zakończonymi półkoliście. Wewnątrz, ustawiony jest mały, drewniany krucyfiks. Nad nim znajduje się profilowane, kamienne zwieńczenie, które nakryte jest czterospadowym daszkiem z czerwonej, ceramicznej dachówki. Na szczycie daszku widoczny jest metalowy, ażurowy proporzec. Kapliczka otoczona jest od frontu i po obu bokach metalowym ogrodzeniem, Od tyłu stoi drewniany płot sąsiadującej posesji. Metalowe, okrągłe słupki ogrodzenia osadzone są w betonowym cokole. Górna płaszczyzna cokołu pokryta została ceramicznymi kształtkami w formie dwuspadowej. Od poziomu chodnika do furtki prowadzą trzy betonowe stopnie schodów, natomiast w części wewnętrznej betonowy chodnik w kierunku trzonu. Pozostałą, wewnętrzną przestrzeń porasta dzika trawa i chwasty.

Kapliczka

Na powierzchni betonowej podstawy trzonu występują mikroorganizmy w postaci mchów i porostów, które wrastają w zdeintegrowaną strukturę. Widoczne są ciemne zabrudzenia oraz warstwy łuszczącej się warstwy.

Na powierzchni szarej cegły, z której wykonano trzon kapliczki widoczne są zabrudzenia i nawarstwienia pochodzenia atmosferycznego. Brak ubytków materiału na powierzchni na licowanej powierzchni.

Piaskowcowa tablica inskrypcyjna nie posiada spękań. Widoczne wykruszenia na bocznych krawędziach oraz miejscowo występująca dezintegracja powierzchni. Na wewnętrznych krawędziach liter występują zabrudzenia i nawarstwienia pochodzenia atmosferycznego. Obecny stan wynika z faktu, że prawdopodobnie podczas ostatnich prac przeszlifowane zostało lico płyty bez pogłębienia i uczytelnienia inskrypcji.

Piaskowcowe zwieńczenie trzonu wykonane zostało z dwóch połówek. Łączenia widoczne są po obu bokach. Na pionowej, górnej i spodniej płaszczyźnie czarno – szare nawarstwienia pochodzenia atmosferycznego mocno przylegające do podłoża. Widoczne są mikroorganizmy w postaci mchów i porostów.

Biała forma architektoniczna z półkolistymi otworami po czterech stronach posiada liczne poziome i pionowe spękania wynikające z nacisku oraz powstałych naprężeń poprzez oddziaływanie masy zwieńczenia kapliczki.

Piaskowcowe zwieńczenie z uwagi na zadaszanie nie posiada nawarstwień powierzchniowych ani ubytków. Zachowane jest w dobrym stanie.

Ceramiczne dachówki oraz gąsiory na krawędziach czterospadowego daszku nnie wykazują zniszczeń.

Ogrodzenie kapliczki.

Betonowy cokół ogrodzenia posiada liczne spękania oraz wykruszenia wzdłuż spękań. Widoczne są ciemne zacieki na powierzchni, graffiti na ścianie frontowej i lewym boku oraz łuszcząca się warstwa wierzchniej farby.

Betonowe stopnie schodów nie posiadają ubytków ani spękań. Występują jedynie zabrudzenia powierzchni oraz mikroorganizmy, szczególnie na pionowych płaszczyznach.

Na górnej, dwuspadowej płaszczyźnie cokołu wyłożonej ceramicznymi kształtkami widoczne są powierzchniowe zabrudzenia. Jedynie w prawym narożniku występuje niewielki ubytek ceramicznej kształtki.

Metalowe, okrągłe słupki ogrodzenia osadzone są bezpośrednio w cokole. Na powierzchni metalowych elementów ogrodzenia, w niewielkim

stopniu widoczna jest korozja. Czarna farba, którą pomalowano ogrodzenie zachowana jest w dobrym stanie.

W części wewnętrznej ogrodzenia występuje uschła, zdziczała trawa oraz chwasty.

2. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO – RESTAURATORSKICH

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej ilustrującej stan zachowania kapliczki i metalowego ogrodzenia.
2. Na czas trwania prac należy zdemontować mały, drewniany krucyfiks aby nie uległ uszkodzeniu. Udokumentować jego stan zachowania oraz przeprowadzić prace zabezpieczające aby przedłużyć jego funkcjonowanie.
3. Mechaniczne oczyszczenie powierzchni betonowych (podstawy trzonu, cokołu ogrodzenia , chodnika i stopni schodów) z mikroorganizmów w postaci mchów i porostów oraz łuszczącej się farby. Wierzchnią warstwę farby należy całkowicie usunąć z powierzchni betonowych elementów.
4. Oczyszczenie lica cegieł tworzących trzon kapliczki z zabrudzeń i nawarstwień powierzchniowych. Wykorzystana zostanie metoda strumieniowego oczyszczania - piaskowania z wykorzystaniem mikro piaskarki oraz ścierniwa o odpowiednio dobranej granulacji.
5. Oczyszczenie powierzchni piaskowcowych z zabrudzeń i nawarstwień powierzchniowych. Wykorzystane zostaną metody mechaniczno-fizyko-chemiczne.
6. Oczyszczenie górnej formy architektonicznej z warstwy białej farby. Ułatwi to określenie stanu spękań i podjęcia działań w celu ich ustabilizowania i wypełnienia.
7. Ceramiczne elementy wykorzystane w architekturze kapliczki umyte zostaną wodą z dodatkiem środka powierzchniowo czynnego pod odpowiednim ciśnieniem.
8. Usunięcie luźnych, betonowych fragmentów cokołu w obrębie spękań.
9. Po oczyszczeniu powierzchni poszczególnych elementów składowych kapliczki przeprowadzona zostanie dezynfekcja powierzchni środkiem mikro-biologicznie czynnym.
10. Uczytelnienie – pogłębienie liternictwa na płycie inskrypcyjnej.
11. Wzmocnienie spękań występujących w betonowej strukturze cokołu oraz w górnej części zwieńczenia kapliczki.

12. Wykonanie uzupełnień ubytków formy na powierzchniach betonowych, piaskowcowych i ceramicznych. Wykorzystane zostaną zaprawy mineralne z przeznaczeniem do betonów i kamieni naturalnych – piaskowców.
13. Opracowanie powierzchni uzupełnień pod względem estetycznym.
14. Nadanie elementom wykonanym w betonie właściwej kolorystyki.
15. Wykonanie hydrofobizacji powierzchni piaskowcowych, betonowych i ceramicznych.
16. Mechaniczne usunięcie ognisk korozji z powierzchni metalowego ogrodzenia.
17. Zabezpieczenie powierzchni metalu warstwą podkładu oraz ponowne pomalowanie elementów ogrodzenia.
18. Uporządkowanie terenu wewnątrz ogrodzenia.

W przypadku posiania nowej trawy zachodzi konieczność jej ciągłej pielęgnacji.

Druga możliwość to wybranie ziemi z wnętrza ogrodzenia na głębokość 10-20 cm, wyłożenie podłoża materiałem izolacyjnym i wysypanie drobnego kruszywa kamiennego o odpowiedniej granulacji i kolorystyce.

Opracował: Michał Mojecki, nr uprawnień 7906

.....

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Reduta Raszyńska - Figura Matki Bożej Niepokalanej w Raszynie, widok frontu, stan aktualny. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.

Fot. 2. Reduta Raszyńska - Figura Matki Bożej Niepokalanej w Raszynie, widok ¼ od lewej strony, stan aktualny. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.

Fot. 3. Reduta Raszyńska - Figura Matki Bożej Niepokalanej w Raszynie, widok $\frac{3}{4}$ od lewej strony na rzeźbę z wapienia, stan aktualny. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.

Fot. 4. Reduta Raszyńska, widok ogólny na fragment Reduty, widok od południa – Płyta na mogile oraz Figura Matki Boskiej Niepokalanej. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.

Fot. 5. Reduta Raszyńska - Figura Matki Bożej Niepokalanej w Raszynie, detal ogrodzenia z uszkodzonym profilem przęsła, stan aktualny. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.

Fot. 7. Reduta Raszyńska – Płyta na mogile, widok od frontu, stan aktualny. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.

Fot. 8. Reduta Raszyńska – Płyta na mogile, widok ¾, stan aktualny. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.

Fot. 9. Reduta Raszyńska, widok ogólny na fragment Reduty, widok od południa – Płyta na mogile oraz Figura Matki Boskiej Niepokalanej. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.

Fot. 10. Reduta Raszyńska - Kapliczka przydrożna stanowiąca miejsce pamięci Cypriana Godebskiego – Pułkownika Wojsk Polskich w bitwie pod Raszynem 1809 r., widok ¾ od lewej strony, stan aktualny. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.

Fot. 11. Reduta Raszyńska - Kapliczka przydrożna stanowiąca miejsce pamięci Cypriana Godebskiego – Pułkownika Wojsk Polskich w bitwie pod Raszynem 1809 r., tablica inskrypcyjna, stan aktualny. Autor fotografii: Michał Mojecki, 07.2018.